NEDEN AZ GELİŞMİŞ?

AZİZ NESİN

Amerikan Cart Vakfından ödenen paralarla, Amerika'nın tanınmış birkaç iktisatçısı, az gelişmiş ülkelere gittiler. Bu gezinin ereği, o ülkelerde incelemeler yapıp, neden az geliştiklerini anlamaktı. Önce bunun adını, "Gelişmemiş Ülkelerde İnceleme Gezisi" koymuşlardı. Ama, "Gelişmemiş" sözünden, gelişmemiş olanların alınıp kızacakları düşünülerek, uluslararası incelik kurallarına uyarak, "Gelişmemiş" yerine, gelişmeyenlerin gönüllerini almak için, "Az gelişmiş" demeyi daha uygun buldular.

"Az gelişmiş Ülkeler İnceleme Gezisi" kurulundan Mr. Charles Whithy adında iktisat profesörü bir üye de Türkiye'ye gelmişti. Kendisine kolaylık olmak üzere, bilgi almak için Türkiye'de kiminle konuşacağı önceden söylenmişti. Mr. Charles, Türkiye'de önce Bay Sıktı ile konuşacaktı. Bay Sıktı bu konuda bilgi verecek en yetkili kişilerden biriydi.

"Cart Fondation," fonundan, inceleme için az gelişmiş ülkelere giden Amerikalı profesörler uzmanlar, işlerini bitirip iki - üç ay sonra hepsi de Amerika'ya dönmüşlerdi. Yalnız Prof. Charles Whithy, Türkiye'den dönmemişti. Dönmedikten başka kendisinden uzun zamandır hiç bir haber de alınamıyordu.

"Cart Fondation," yönetmenleri telâşa düşmüştü. Mr. Charles'in sağlık durumu üzerine endişele kapılan kurul, Türkiye'deki Amerikan resmi makamlarına baş vurarak, Mr. Charles'in adresini bulmuşlar ve ona 26 nisan günü bir mektup yollamışlardı.. Mr. Charles, bu mektuba hemen bir cevap yazıp gönderdi. Cart Fondation bir mektup daha yolladı. Mr. Charles ona da gerekli cevabı verdi. Artık ondan sonra Cart Fondation ile Mr. Charles hiç durmadan mektuplaşmaya başladılar.

Pek yakında üç ciltlik bir kitap halinde yayınlanacak olan bu mektupların, yalnız Amerika'da değil, bütün dünyada yılın en çok satan kitabı "The Best Seller"

olacağı şimdiden söylenmektedir.

Bu kitabı basacak olan Amerikan editörü, dostum olduğundan, düşüncemi öğrenmek için, kitabın müsveddelerini bana gönderdi. Ben de o mektuplardan, birkaçını yayınlayarak sizlere okutmayı yararlı buldum. İşte o mektuplardan birkaçı...

x x

24 nisan 958

Dear Mr. Charles Whithy,

Cart Fondation'dan az gelişmiş ülkelerde inceleme gezisine gitmiş olan, sizden başka, kurulumuzun bütün üyeleri dönmüşlerdir. Dört aydan beri sizden hiç bir haber alamadığımızdan merak içindeyiz. Cevabınızı bekliyoruz.

Saygılarımızla

x x

28 nisan 958

Centlemen,

24 nisan tarihli mektubunuz için teşekkür ederim. Şimdiye kadar sizlere bir haber veremediğim için çok müteessirim. Görüşmem ve bilgi almam için bana

adresleri verilen kişileri, buradaki sürekli bayramlardan dolayı dört aydan beri bitürlü bulup, konuşamıyorum..

Cart Fondation tarafından bana verilen ödevi yapamadan dönmek istemediğim için, bugüne kadar kaldım. Pek yakında Bay Sıktı ve öbürleriyle görüşebileceğimi umuyorum.

Faithfully yours
Charles Whithy

x x

1 mayıs 958

Kıymetli mektubunuzdan bizimle şaka ettiğiniz anlaşılıyor. Hiç bir memlekette dört ay süren bayram olamayacağına göre, hiç olmazsa mayıs ayı içinde Bay Sıktı ve öbürleriyle konuşarak, incelemelere devam edeceğinizi ve Türkiye'nin neden az geliştiğini bildiren raporla birlikte kısa zamanda döneceğinizi umuyoruz.

Yours sincerely

x x

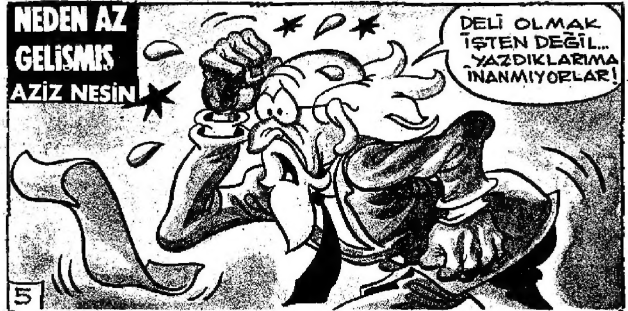

5 mayıs 958

Sayın baylar,

Son mektubumuzun yazıldığı 1 mayıs günü, ben de burada Bay Sıktı'yı aramaktaydım. Ancak 1 mayıs tarihi Türkiye' de Bahar Bayramı olduğundan, Bay Sıktı ile görüşmek de mümkün olmadı. Bununla beraber, Bay Sıktı'nın arkasını hiç bırakmıyorum. Bayram olmayan bir günde kendisiyle görüşmemin mümkün olacağını umarım.

Ben size geçen mektubumda, burada bayramlar dört ay sürüyor diye bişey yazmadım. Bayramlar münasebetiyle, dört aydan beri Bay Sıktı Sarlı ile görüşemediğimi yazdım. Bu iki söz arasındaki büyük farka özellikle dikkatinizi rica ederim. Henüz umudumu kesmiş değilim, 6 mayıs günü Bay Sıktı ya da öbürleriyle konuşabileceğimi umuyorum.

Sincerely yours
C. Whithy

x x

18 mayıs 1958

Dear C. Whithy,

6 mayıs günü Bay Sıktı ile görüşebileceğinizi bildiren mektubunuzu alınca buradaki bütün arkadaşlar çok sevinmiştik. Fakat bugüne kadar sizden yeni bir cevap alamayışımız, bizi yeniden düş kırıklığına uğrattı. Cevabınızı merakla bekliyoruz.

Cart Fondation,

x x

2 haziran 1958

Sayın baylar,

Evet, 6 mayıs günü Bay Sıktı ile görüşmeyi umduğumu sizlere yazmıştım. Ancak o gün Bay Sıktı'nın evine gidince, kendilerinin evde bulunmadığını öğrendim. Çünkü 6 mayıs "Hıdrellez" denilen bir gündür. Böyle bir günde burda hiç kimse evinde ve işinde bulunmaz. Bir kart bırakarak, 15 mayıs günü ziyaretlerine gideceğimi bildirdim. 15 mayıs günü "Hava Şehitleri İhtifali" olduğundan, Bay Sıktı'nın, o gün nutuk vereceğini telefonla söyleyerek randevuyu iptal ettiler. 19 mayıs sabahı, randevu almak için telefon ettim. 19 mayıs da "Spor ve Gençlik Bayramı "

7

olduğundan görüşmemiz başka bir güne kaldı. Ödevimi ihmal ettiğimi sanmamanızı rica ederim. Bay Sıktı'yı şiddetle takip ediyorum. Haziran ayı içinde bayram olmayan bir gün kendisiyle mutlaka görüşeceğimi umuyorum.

Sincerely
Charles Whithy

x x

27 haziran 1958

Dear Mr. Whithy,

Haziran ayı içinde Bay Sıktı ve öbürleriyle mutlaka görüşeceğinizi bildiren mektubu almış ve bütün arkadaşlar bu müjdenizden dolayı sevinmiştik. Haziran ayı geçtiği halde, sizden yeni bir mektup alamayınca yeniden umutsuzluğa düştük. Çok rica ederiz. Bay Sıktı ya da arkadaşlarıyle görüşmeniz mümkün olamayacaksa, başkalarıyle görüşüp bilgi alınız. Cevabınızı bekliyoruz

Saygılarımızla

x x

18 temmuz 1958

Baylar,

Size mutlaka iyi bir haber verebilmek için cevabımı geciktirdim. Size hemen müjdeyi vereyim ki, birkaç gün içinde Bay Sıktı Sarli ve arkadaşlarıyle görüşebileceğim. İşin arkasını bıraktığımı sanmayınız. 14 haziran günü kendilerine gittimse de, 14 haziran "Toprak Bayramı" olduğundan maalesef görüşemedik. İki gün sonra bir daha gittimse de arife olduğunu öğrenip geri döndüm. Daha ertesi gün bayramdı. Kurban Bayramında rahatsız etmek olmazdı. 20 hazirana kadar dört gün süren Kurban Bayramında da görüşemedik.

8

Mektubunuzun geldiği 1 temmuz günü az kalsın Bay Sıktı ile görüşmemiz mümkün olacaktı. Fakat 1 temmuz günü "Kabotaj Bayramı" olduğu için maalesef yine görüşemedik. Arkasını bıraktığımı sanmayınız. Dün yine gittim. Fakat 17 temmuz günü "Aşura Günü" denilen dini bir gün olduğunu öğrenince rahatsız etmeyi doğru bulmadım.

Bay Sıktı ve arkadaşlarıyle görüşmem mümkün olmazsa, başkalarıyle görüşmemi tavsiye ediyorsunuz.

Bu benim de aklıma gelmedi değil. Fakat, sekiz aydan beri Bay Sıktı'nın peşindeyim Hemen hemen, bütün bayramlar bitmiş sayılacağından kendisiyle konuşmamızın mümkün olabileceği bu günlerde, onunla konuşmaktan vazgeçersem bütün bu emeklerim boşa gidecektir. Bundan başka, yeniden konuşmak istediklerimi bulmak için de bir sekiz ayın daha geçeceğini unutmayınız. Bu yüzden her ne pahasına, olursa olsun, bayramsız bir güne rast getirip Bay Sıktı ile konuşmaya azmetmiş bulunuyorum ... Temmuz ayı çıkmadan sizlere çok iyi haberler vereceğimi ummaktayım.

Charles Whithy

x x

2 eylül 1958

Mr. Charles Whithy,

Temmuz ve ağustos ayları da geçtiği halde sizden yine bir haber alamadık. Çok acele mektubunuzu bekliyoruz.

x x

10 eylül 1958

Centlemen,

Sizlere kısaca, son iki ay içinde burdaki çalışmalarımı anlatayım. Önceki mektubumda da yazdığım gibi, 23 temmuzda Bay Sıktı'ya gittim. 23 temmuz, Meşrutiyetin ilânının yıldönümü olduğu için, öğleden önce kendisini bulamadım. Vakit kaybetmemek için, ertesi gün yine öğleden önce telefonla aradım. 24 temmuz, Lozan günü olduğu için törene gittiğini öğrendim. Hiç umudumu yitirmedim. En iyisi evinde bulabilmek için geceleyin gitmekti. Ağustosun ilk haftasında bir gece evine gittimse de bulamadım. Fıstık gecesi varmış, oraya gitmişler. Bay Sıktı'nın doğduğu ilde bol fıstık yetiştiğinden yılda bir gece Fıstık gecesi yapılırmış. Ertesi günü de eşinin yaş günü olduğundan görüşemedik. Hiç yılmadan üç gün sonra bir daha gittim. O gün Bay Sıktı'nın babasının ruhuna mevlüt okutulduğundan camiye gitmiş, konuşamadık. Ondan sonra da 30 ağustos geldi. Zafer Bayramı idi. Kendisini bulamadım. Dün, yine gittim, 9 eylülde İzmir' in Kurtuluş Bayramı olduğu için

törene gittiğini öğrendim.Çok şiddetli takip ettiğime lütfen inanınız. Saygılarımla,

x x

8 ekim 1958

Mr. Whithy,

Cart Fondation, bulunduğunuz ülkenin neden az gelişmiş, olduğunu incelemekten vazgeçmiş bulunuyor. Zahmetleriniz için teşekkür eder, buradaki ödevinizin başına dönmenizi rica ediyoruz.

Cart Fondation

x x

6 kasım 1958

Gentlemen,

Son mektubunuzdan, burada inceleme yapmam için Cart Fondation'un vermekte olduğu paranın bundan sonra kesildiğini anlıyorum. Ancak bir yıllık emeğimin boşa gitmemesi için, masrafımı kendim ödeyerek çalışmalarıma devam edeceğim ve kanımın son damlasına kadar Bay Sıktı ve arkadaşlarıyle konuşmak için uğraşacağım. Çünkü, bu ülkenin neden az gelişmiş olduğunu ben de şiddetle merak etmeye başladım.

Bunu mutlaka öğrenmeliyim.

Son mektubunuza rağmen burada boş durmayıp nasıl çalıştığımı anlatmak için kısa bir rapor veriyorum. 15 eylül Barbaros günü olduğundan Bay Sıktı'yla görüşemedimse de en sonunda 27 eylül günü çalıştığı yerde bulunacağımı öğrendim. 27 eylül de Dil Bayramıymış. Umudum ekim ayına kalmıştı. 6 ekim, Istanbul'un Kurtuluş Bayramı olduğu için yine görüşemedik. Üç gün sonra gittim. Bay Sıktı'nın evliliklerinin yıl dönümüymüş. 28 ekimden sonra da üç gün Cumhuriyet Bayramı olduğundan bayram günü rahatsız etmek olmazdı. İster istemez kasım ayının gelmesini bekledim.

Bu birkaç gün içinde Bay Sıktı'yı, iki bayram arası kıstırıp, konuşabileceğimi, ülkesinin neden az gelişmiş olduğunu öğreneceğimi umuyorum.

Saygılarımla,

13

2 aralık 1958

Dear Mr.C.Whithy,

Her ne kadar Cart Fondation'un az gelişmiş ülkeleri incele - me fonu çoktan kapanmışsa da bulunduğunuz ülkenin neden az ge - lişmiş olduğunu bizler de çok meraka başladığımızdan, çalışmalarınızdan bizi de haberdar eder - seniz çok memnun kalırız.

Saygılarımızla

18 aralık 1958

Baylar,

Buradaki çalışmalarım kısa - ca şunlardır: 10 kasım büyük matem günü idi. Üç gün bu büyük acının geçmesini bekleyip, 13 kasım günü Bay Sıktı'yı aradım. Ankara'da hükumet merkezinin, kuruluş yıldönümü için Ankara'ya gittiğini öğrendim. Bir hafta sonra döndüyse de, maça gittiğinden yine buluşamadık.

Üç gün sonra da çocuğunun doğum günüydü. Böyle bir günde kendisini meşgul etmeyi doğru bulamadım. Aralık ayını bekledim. 17 aralık Mevlâna günü için Konya'ya gittiğinden, dönüşünü bekledim. Ondan sonra da İn-

14

san Hakları Evrensel Bildirisi'nin yıldönümü bayramı vardı. O bayram da bitince havalar soğumuş olduğundan sineklerle mücadele başladı. 1958 yılı çalışmalarım bundan ibarettir. Yeni yıla büyük bir umutla giriyorum. Nasıl olsa, bayramsız, törensiz, yıldönümsüz, maçsız bir günde Bay Sıktı'yı bir yerde kıstırıp, neden az geliştiklerini kendisinden öğreneceğim.

Sincerely Yours
Charles Whithv

28 şubat 1959

Sayın Mr.C.Whithy,

Bizi çok merakta bırakan son mektubunuzdan sonra uzun zamandır sizden hiç bir haber alamadık. Merak ve endişe içindeyiz

Cart Fondation

10 mart 1959

Sayın Baylar,

1959 yılı bana çok umutlu görünüyor. Bu yıl içinde nasıl olsa, Allahın izniyle, Bay Sıktı ile görüşebileceğime inanıyorum. Son çalışmalarımı kısaca anlatırsam, siz de artık nerdeyse Bay Sıktı ile konuşabileceğime inanırsınız

1 ocak yılbaşı oldugu için gitme-dim. Ondan sonra Regaip kandili geldiğinden rahatsız etmedim. Ondan sonra Birinci İnönü Zaferinin yıldönümüydü. Gitmeyi uygun bulmadım. Bütün umudumu şubat ayına bağladım. 4 şubatta gittimse de o gün Miraç kandili olduğundan Sıktı beyin propagandaya çıktığını öğrendim .. İyice araştırıp 10 şubat gününde hiç bir bayram olmadığını öğrenince sevindim. Hemen gittimse de, o gün de pilav günüymüş. Sıktı Beyin yetiştiği okul, 10 şubat gününü pilav günü yapmış. Sıktı Bey de oraya gitmiş, 22 şubat Berat kandiliydi. Gitmedim. Yarın gidecektim. 11 mart günü de ramazanın başladığını öğrendim. Bundan sonraki çalışmalarımı yine bildiririm. Saygılarımla.

C. Whithy

24 nisan 1959

Sayın Baylar,

İki yıldan beri burda ne Bay Sıktı ile, ne de başkalarıyle, bayrşabilmek benim için mümkün olmadi. Ramazan geçti, üç gün Şeker Bayramı başladı. 12 nisanda bayram bitince, birkaç gün de bayram yorgunluğu geçsin diye bekleyip gittim. "Bugün 23 Nisan Çocuk Bayramı, Sıktı Bey bulunmaz" dediler. Yarın burdan ayrılıyorum.

C. Whithy

İktisat Profesörü Charles Whitly, Amerika'ya döndü. Cart Fondation kurulu incelemeleri hakkında bir konferans vermesini istedi. Mr. Charles Whithy, onlara,

-Gentlemen, dedi çok çalıştım, çok uğraştım. Ama bayramlardan vakit bulup da kimseyle, konuşamadım ki o ülkenin neden az gelişmiş olduğunu öğrenebileyim. Onun için hiç bir şey bilmiyorum. Ve neden az gelişmiş olduklarını son derece de merak ediyorum dedi.

NOT: Bana bu kitabın, yukarıda birkaç parçasını okuduğunuz müsveddesini gönderen Amerikan editörüne bir mektup yazarak bu kitabı yayınlamamasını rica ettim. Bakalım, sayın editör bu ricamı yerine getirecek mi?

SON